

OILA VA MAKTAB HAMKORLIGINING O‘QUVCHI
TARBIYASIDAGI O‘RNI

Turdiyeva Shoxidaxon Anvardjanovna

Andijon davlat pedagogika instituti katta o‘qituvchisi

Erkinova Dilrabo Dilshodbek qizi

Andijon davlat pedagogika instituti talabasi

Annotatsiya. Mazkur maqolada oila va maktab hamkorligining o‘quvchi tarbiyasidagi muhim o‘rni yoritilgan. Unda bolaning ma’naviy, axloqiy va intellektual rivojlanishida ota-onalar hamda pedagoglarning o‘zaro hamkorligi asosiy omillardan biri ekanligi tahlil qilinadi. Shuningdek, oilaviy tarbiya va maktab ta’limining uyg‘unligi o‘quvchilarning bilim olishga bo‘lgan qiziqishi, odob-axloqi, ijtimoiy faolligi va kelajakdagi muvaffaqiyatiga ijobiy ta’sir ko‘rsatishi haqida fikr yuritiladi. Maqolada oila va maktab o‘rtasidagi hamkorlikni mustahkamlash yo‘llari ham ko‘rib chiqilgan.

Kalit so‘zlar. Oila, maktab, hamkorlik, o‘quvchi tarbiyasi, ta’lim, ma’naviy tarbiya, ota-ona, pedagog, axloqiy rivojlanish, yosh avlod, ijtimoiy muhit, tarbiyaviy jarayon.

Bugungi kunda yosh avlodni har tomonlama barkamol, bilimli va ma’naviy yetuk inson qilib tarbiyalash jamiyat oldida turgan eng muhim vazifalardan biri hisoblanadi. O‘quvchi tarbiyasida nafaqat maktab, balki oila ham muhim o‘rin tutadi. Chunki bola dastlabki tarbiyani oilada oladi, uning dunyoqarashi, odob-axloqi, muomala madaniyati va hayotga bo‘lgan munosabati avvalo oilaviy muhit ta’sirida shakllanadi. Maktab esa ushbu tarbiyani davom ettirib, o‘quvchining bilim va ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Oila va maktabning o‘zaro hamkorligi o‘quvchi shaxsini shakllantirishda muhim omil hisoblanadi. Agar ota-onalar va pedagoglar bir maqsad yo‘lida hamjihatlik bilan faoliyat olib borsalar, tarbiya samaradorligi yanada oshadi. Aksincha, ular o‘rtasidagi befarqlik yoki hamkorlikning sustligi o‘quvchining xulqi, o‘qishga bo‘lgan qiziqishi va ijtimoiy faolligiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin.

Hozirgi globallashuv va axborot texnologiyalari rivojlangan davrda yoshlarni turli salbiy ta’sirlardan himoya qilish, ularda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat ruhini shakllantirishda ham oila va maktab hamkorligi alohida ahamiyat kasb etadi. Shu sababli ushbu mavzu bugungi kunning dolzarb masalalaridan biri sifatida e’tirof etiladi. Mazkur maqolaning asosiy maqsadi oila va maktab hamkorligining o‘quvchi tarbiyasidagi o‘rni hamda uning samaradorligini oshirish yo‘llarini yoritishdan iborat.

O'quvchi tarbiyasi murakkab va ko'p qirrali jarayon bo'lib, unda oila, maktab va jamiyatning o'zaro hamkorligi muhim ahamiyatga ega. Ayniqsa, oila va maktabning birgalikdagi faoliyati bolaning ma'naviy, axloqiy hamda intellektual rivojlanishida asosiy omillardan biri hisoblanadi. Bola hayotining dastlabki bosqichida oilada shakllangan tarbiya keyinchalik maktabdagi ta'lim-tarbiya jarayoni bilan boyitilib boriladi. Shu bois oila va maktab bir-birini to'ldiruvchi muhim tarbiyaviy institutlar sifatida namoyon bo'ladi.

Oila bolaning ilk tarbiya maskani hisoblanadi. Farzandning xarakteri, odobi, muomala madaniyati, mehnatsevarligi va insoniy fazilatlari avvalo oilada shakllanadi. Ota-onaning farzandga bo'lgan munosabati, oiladagi sog'lom muhit va o'zaro hurmat bolaning ruhiy holatiga katta ta'sir ko'rsatadi. Agar oilada mehr-oqibat, intizom va e'tibor ustuvor bo'lsa, bunday muhitda ulg'aygan bola ham jamiyatga foydali inson bo'lib voyaga yetadi.

Maktab esa o'quvchilarga bilim berish bilan bir qatorda, ularni ma'naviy va axloqiy jihatdan tarbiyalaydi. Pedagoglar o'quvchilarda vatanparvarlik, insonparvarlik, mas'uliyat, intizom va jamoada ishlash kabi fazilatlarni shakllantirishga xizmat qiladi. Maktabdagi tarbiyaviy tadbirlar, dars jarayonlari va turli ma'naviy-ma'rifiy uchrashuvlar o'quvchilarning dunyoqarashini kengaytirishda muhim rol o'ynaydi.

Oila va maktab hamkorligi samarali yo'lga qo'yilganda, o'quvchi tarbiyasida ijobiy natijalarga erishish mumkin. Masalan, ota-onalarning maktab hayotida faol ishtirok etishi, sinf rahbarlari bilan muntazam aloqada bo'lishi, farzandining o'qishi va xulq-atvoriga e'tibor qaratishi bolaning o'zlashtirish darajasiga ijobiy ta'sir qiladi. Shuningdek, pedagoglarning ota-onalar bilan hamkorlikda ishlashi, ular bilan suhbatlar o'tkazishi va maslahatlar berishi tarbiya samaradorligini oshiradi.

Bugungi kunda ayrim oilalarda farzand tarbiyasiga yetarlicha e'tibor berilmasligi, ota-onalarning bandligi yoki befarqligi sababli o'quvchilarda turli muammolar yuzaga kelmoqda. Bunday holatlarda maktab va ota-onalar o'rtasidagi hamkorlik yanada muhim ahamiyat kasb etadi. Chunki bolani turli salbiy oqimlar, zararli odatlar va internetdagi nojo'ya axborotlardan himoya qilish uchun birgalikdagi nazorat va tarbiya zarur bo'ladi.

Oila va maktab hamkorligini mustahkamlashda ota-onalar yig'ilishlari, ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar, ochiq darslar hamda individual suhbatlar muhim vosita hisoblanadi. Bunday tadbirlar orqali ota-onalar farzandining maktabdagi faoliyati bilan yaqindan tanishadi, pedagoglar esa o'quvchining oilaviy muhiti haqida muhim ma'lumotlarga ega bo'ladi. Natijada tarbiyaviy ishlar yanada samarali tashkil etiladi.

Yosh avlodni barkamol inson qilib tarbiyalashda milliy qadriyatlar va urf-odatlarining ham o'rni katta. Oila va maktab hamkorligi asosida o'quvchilarga milliy an'analar, kattalarga hurmat, kichiklarga izzat, vatanparvarlik va mehnatsevarlik kabi

fazilatlarini singdirish mumkin. Bu esa yoshlarning ma'naviy jihatdan yetuk bo'lib ulg'ayishiga xizmat qiladi.

Oila va maktabning o'zaro hamkorligi o'quvchi tarbiyasining asosiy tayanchlaridan biridir. Ularning birgalikdagi faoliyati orqali yosh avlodni bilimli, odobli, ma'naviy barkamol va jamiyatga foydali inson qilib tarbiyalash mumkin bo'ladi.

Oila va maktab hamkorligi o'quvchilarning nafaqat ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyatiga, balki ularning ruhiy va ijtimoiy rivojlanishiga ham kuchli ta'sir ko'rsatadi. Bola o'zini oilada va maktabda qo'llab-quvvatlangan holda his qilsa, uning o'ziga bo'lgan ishonchi ortadi, mustaqil fikrlash qobiliyati rivojlanadi hamda jamoadagi faolligi kuchayadi. Aksincha, ota-ona va maktab o'rtasidagi uzilish yoki befarqlik bolaning ruhiy holatiga salbiy ta'sir etib, uning darslarga qiziqishini kamaytirishi mumkin.

Hozirgi zamonda axborot texnologiyalarining tez sur'atlarda rivojlanishi yoshlar tarbiyasiga yangi talablarni qo'ymoqda. Internet va ijtimoiy tarmoqlardan noto'g'ri foydalanish ayrim o'quvchilarning tarbiyasiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli ota-onalar va pedagoglar farzandlarning bo'sh vaqtini mazmunli tashkil etish, ularning internetdan foydalanishini nazorat qilish hamda foydali mashg'ulotlarga jalb qilish borasida hamkorlikda ish olib borishlari zarur. Sport to'garaklari, kitobxonlik kechalari, ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar va turli tanlovlar o'quvchilarning qiziqishlarini rivojlantirishda muhim ahamiyatga ega.

Oila va maktab hamkorligining yana bir muhim jihati – bu bolaning individual xususiyatlarini hisobga olishdir. Har bir o'quvchining qiziqishi, qobiliyati va xarakteri turlicha bo'ladi. Ota-onalar farzandining qaysi fan yoki sohaga moyilligini yaxshi bilsa, o'qituvchilar uning bilim darajasi va sinfdagi faolligini kuzatib boradi. Ushbu ma'lumotlarning o'zaro almashinuvi bolaning iste'dodini yuzaga chiqarish va uni to'g'ri yo'naltirish imkonini beradi.

Maktabda olib boriladigan tarbiyaviy ishlarning samaradorligi ko'p jihatdan oiladagi muhitga bog'liq. Agar ota-onalar farzandiga kitob o'qish, bilim olish, odobli bo'lish va mehnat qilish borasida o'rnak bo'lsa, bola ham shunday fazilatlarini egallaydi. Ayniqsa, ota-onaning shaxsiy namunasi tarbiyada juda katta rol o'ynaydi. Chunki bola ko'proq kattalarning xatti-harakatiga taqlid qiladi. Shu bois ota-onalar o'z farzandiga faqat nasihat bilan emas, balki amaliy harakatlari bilan ham ijobiy ta'sir ko'rsatishlari lozim.

O'quvchilarning bo'sh vaqtini to'g'ri tashkil etishda ham oila va maktabning hamkorligi muhimdir. Turli madaniy tadbirlar, ekskursiyalar, sport musobaqalari va ijodiy uchrashuvlar yoshlarning dunyoqarashini kengaytiradi, ularni jamoaviylik ruhida tarbiyalaydi. Bunday tadbirlarda ota-onalarning faol ishtiroki o'quvchilarda yanada katta qiziqish va mas'uliyat hissini uyg'otadi.

Bugungi kunda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar ham oila va maktab hamkorligini yanada kuchaytirishni talab etmoqda. Chunki zamonaviy ta'lim faqatgina bilim berish bilan cheklanmay, o'quvchini mustaqil hayotga tayyorlashni ham maqsad qiladi. Bunda ota-onalar, pedagoglar va jamiyat vakillarining birgalikdagi faoliyati muhim ahamiyat kasb etadi.

Oila va maktab o'rtasidagi mustahkam aloqa o'quvchilarda mas'uliyat, intizom, vatanparvarlik va insoniylik kabi fazilatlarni shakllantirishga xizmat qiladi. Ayniqsa, milliy qadriyatlar asosida olib borilgan tarbiya yoshlarning ma'naviy barkamol inson bo'lib yetishishiga yordam beradi. Shu sababli oila va maktab hamkorligini yanada rivojlantirish, ular o'rtasidagi aloqalarni mustahkamlash bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

Oila va maktab hamkorligi o'quvchi tarbiyasining eng muhim omillaridan biri hisoblanadi. Bola shaxsining shakllanishida oiladagi muhit, ota-onaning e'tibori va maktabdagi ta'lim-tarbiya jarayoni o'zaro chambarchas bog'liqdir. Oila farzandga dastlabki tarbiya va hayotiy tushunchalarni bersa, maktab ushbu tarbiyani bilim va ma'naviy qadriyatlar bilan boyitadi.

Ota-onalar va pedagoglarning hamjihatlikdagi faoliyati o'quvchilarning bilim saviyasini oshirish, ularning odob-axloqini shakllantirish hamda jamiyatda munosib o'rin egallashiga xizmat qiladi. Ayniqsa, bugungi globallashuv davrida yoshlarni turli salbiy ta'sirlardan himoya qilish, ularda milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmat tuyg'usini shakllantirishda oila va maktabning birgalikdagi mas'uliyati yanada ortib bormoqda.

Oila va maktab o'rtasidagi doimiy muloqot, o'zaro ishonch va hamkorlik tarbiyaviy ishlarning samaradorligini oshiradi. Ota-onalar yig'ilishlari, ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar, individual suhbatlar va turli hamkorlik loyihalari orqali bu aloqalarni yanada mustahkamlash mumkin. Barkamol avlodni voyaga yetkazishda oila va maktab bir-birini to'ldiruvchi ikki muhim tarbiya maskani hisoblanadi. Ularning o'zaro hamkorligi qanchalik mustahkam bo'lsa, yosh avlodning kelajagi ham shunchalik porloq bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Pedagogika nazariyasi va tarixi / M. Ochilov. – Toshkent: O'qituvchi, 2017.
2. Oila pedagogikasi / R. Mavlonova. – Toshkent: Noshir, 2018.
3. Ma'naviy tarbiya asoslari / Q. Yo'ldoshev. – Toshkent: Ma'naviyat, 2019.
4. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar / N. Muslimov. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2020.
5. Barkamol avlod tarbiyasi / S. Nishonova. – Toshkent: O'zbekiston, 2021.
6. Ta'limda innovatsion yondashuvlar / B. Xodjayev. – Toshkent: Akademnashr, 2021.
7. Pedagogik mahorat va kommunikatsiya / D. Ro'ziyeva. – Toshkent: Tafakkur, 2022.
8. Yoshlar tarbiyasida oila va maktab hamkorligi / A. Jo'rayev. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2023.